

ISSN 1819-5377 print / ISSN 1993-3509 online

**ЕКОНОМІКА БУДІВНИЦТВА І МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ЭКОНОМИКА СТРОИТЕЛЬСТВА И ГОРОДСКОГО ХОЗЯЙСТВА
ECONOMICS OF CIVIL ENGINEERING AND MUNICIPAL ECONOMY**

ТОМ 5, НОМЕР 4, 2009 203-208

УДК 330.101.54 [330.43+338.23]

**ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Ю. В. Слободчикова

Класичний приватний університет

вул. Жуковського 70-б, 69002 м. Запоріжжя, Україна.

E-mail: slobodchikovajv@mail.ru

Отримана 17 вересня 2009, прийнята 27 листопада 2009

Анотація. Автором статті розкривається поняття «конкурентоспроможність». Визначено основні перешкоди формування конкурентоспроможності економіки України. В роботі сформована ідеологія промислової політики, адекватна умовам ринку, вимогам ефективної інтеграції в світову економічну систему і вимогам незалежності держави, а також його ефективній інтеграції в світову економічну систему. Акцентовано увагу на з'ясування сутності економічної категорії «конкурентоспроможності», відсутності чіткої програми структури перебудови національної економіки і критичному стані основних виробничих фондів в провідних галузях економіки країни. Розглянуто нагальну потребу формування рейтингу Глобальної Конкурентоспроможності, вливання в світову конкурентоспроможність свого агропромислового комплексу та процеси відродження конкурентоспроможності економіки України. Окреслено найважливіші критерії доцільності виходу на ринок.

Ключові слова: конкурентоспроможність, перешкоди формування конкурентоспроможності, рейтинг глобальної конкурентоспроможності, інновація, процеси відродження конкурентоспроможності.

**ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ
ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ**

Ю. В. Слободчикова

Классический приватный университет

ул. Жуковского 70-б, 69002, г. Запорожье, Украина.

E-mail: slobodchikovajv@mail.ru

Получена 17 сентября 2009, принята 27 ноября 2009

Аннотация. Автором статьи раскрывается понятие «конкурентоспособность». Определены основные препятствия для формирования конкурентоспособности экономики Украины. Сформирована идеология промышленной политики, адекватная условиям рынка, требованиям эффективной интеграции в мировую экономическую систему и требованиям независимости государства, а также его эффективной интеграции в мировую экономическую систему. Акцентируется внимание на выяснение сущности экономической категории «конкурентоспособности», отсутствие четкой программы структуры перестройки национальной экономики и критическом состоянии основных производственных фондов в ведущих отраслях экономики страны. Рассмотрены неотложная потребность формирования рейтинга Глобальной Конкурентоспособности, вливание в мировую конкурентоспособность своего агропромышленного комплекса и процессы возрождения конкурентоспособности экономики Украины. Очерчены важнейшие критерии целесообразности выхода на рынок.

Ключевые слова: конкурентоспособность, препятствия формирования конкурентоспособности, рейтинг глобальной конкурентоспособности, инновация, процессы возрождения конкурентоспособности.

PROBLEMS OF UKRAINE ECONOMY COMPETITIVENESS INCREASING

Y. V. Slobodchykova

Classic Private University

70 (b) Zhykovskogo str. 69002, Zaporizhzhya, 69000, Ukraine.

E-mail: slobodchikovajv@mail.ru

Received 17 September 2009, accepted 27 November 2009

Abstract. The author of the article describes concept of «compatibility» and defined main obstacles for compatibility of Ukraine's economy. Proposed ideology of industrial policy adequate to market conditions, requirements of the effective integration into the world economic system, state independence requirements have been proposed. A grate attention to the examination of economic category "compatibility", the absence of efficient structured program of the national economy reformation and critical condition of main production assets in the leading branches of the country economy industries of the country has been focused. The urgent need for Global compatibility including to be implemented, investments into the global competetivness of the Ukrainian agricultural sector and the processes of competitiveness of the renaissance Ukrainian economic structure have been considered. The most important criteria of expedience of entering market been distinguished.

Keywords: compatibility, obstacles of compatibility forming, Global compatibility including, innovation, process of compatibility renaissance.

Вступ

Важливими характеристиками економіки будь-якої країни світу є її конкурентоспроможність та безпека. Конкурентоспроможність економіки країни відображає її потенціал та здатність протистояти дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу розвитку держави. В свою чергу, безпечне функціонування та зростання економіки будь-якої країни неможливе без підвищення її конкурентоспроможності.

Окрім того, Україна суттєво відстає від розвинутих країн світу за темпами виробництва продукції. Основними причинами цього є критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях економіки країни, неконкурентоспроможність багатьох видів продукції.

У аспекті сучасних процесів інтеграції і глобалізації світового простору на перше місце часто виходять питання конкурентоспроможності країни, яка, у свою чергу, багато в чому

визначається показниками конкурентоспроможності її регіонів.

Головною метою дослідження є: з'ясування сутності поняття «конкурентоспроможності»; визначення основних перешкод формування конкурентоспроможності економіки України; формування адекватної умовам ринку та вимогам ефективної інтеграції в світовій економічній системі, ідеології промислової політики.

У вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності істотний внесок внесли зарубіжні дослідники (М. Портер, Д. Рікардо, А. Сміт, А. Дайян, Р. Урсе, М. Кастенс, Е. Аткінсон, В. Кіп Вескузі, К. Макконнелл, П. Семюелсон, Р. Піндайк, Г. Шрьотер, П. Друкер, М. Блауг, Б. Мільнер) та вітчизняні і російські наукові школи (Є. Веліхов, В. Андрійчук, В. Вітвицький, П. Гайдуцький, М. Маліка, В. Мессель-Веселяк, Б. Пасхавер, П. Саблука, С. Мочерний, В. Базилевич, Т. Горькова, Г. Шаповалов, З. Борисенко,

І. Герчикова, Л. Цигичко, В. Пономаренко, Н. Кізім, В. Геєць, Б. Данілішин).

Основна частина

Конкурентоспроможність як поняття і економічна категорія все більше набуває соціально-політичного значення, зберігаючи неоднорозначність тлумачення. Як соціально-політичне явище конкурентоспроможність знаходить своє віддзеркалення і реалізацію в різних програмах, рейтингах, законодавчих актах тощо. Існують окремі упущення досліджень в даному напрямі, головні з яких відносяться до недооцінки ролі інституційних чинників у цих процесах. Приділяється мало уваги законодавчому забезпеченню, рівню підготовки кадрів та підвищенню їх кваліфікації, менталітету суспільства і населення, торговим маркам, брендам і рекламі.

Потребує уточнення саме визначення конкурентоспроможності, яке могло б характеризувати як загальні, так і конкретні завдання суб'єктів конкуренції різного рівня і різних ринків.

Традиційно конкурентоспроможність трактується як обумовлене економічними, соціальними і політичними чинниками стійке положення країни або її продуцента на внутрішньому і зовнішньому ринках. В умовах відкритої економіки конкурентоспроможність також може бути визначена як здатність країни (підприємства) протистояти міжнародній конкуренції на власному ринку і ринках «третьох країн».

Булеєв І. П., Булеєв Є. І. та Швецов С. С. Вважають, що конкурентоспроможність є економічною і соціально-політичною категорією, яка характеризує потенційні здатності і можливості суб'єктів ринкових відносин в своєчасному задоволенні суспільно корисних потреб необхідної якості за прийнятною ціною [3, с. 95].

Брикова І. В. стверджує, що конкурентоспроможність як в регіональному розрізі, так і в загальнодержавному, а також методи її вимірювання на різних етапах економічного циклу вже довгий час знаходяться в центрі уваги економістів і політиків, у зв'язку з тим, що саме від відповідності реальній дійсності параметрів

конкурентоспроможності залежить обґрунтованість стратегічних рішень, що приймаються на різних рівнях державної влади [2, с. 27].

На думку Гальчинського А. С. та Геєць В. М., конкурентоспроможність національної економіки як одна з базових економічних категорій є предметом численних фахових та публічних дискусій, часто фігурує в науковій та публіцистичній літературі як характеристика спроможності країни виживати та розвиватися в «агресивному середовищі» світової економіки. Формування конкурентоспроможної економіки постійно згадується серед пріоритетних завдань соціально-економічної політики держави, неодноразово закріплених посланнями Президента України, програмами урядів, іншими документами високого рівня. Утвердження України як конкурентоспроможної високотехнологічної держави визначено Стратегією економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.) «Шляхом європейської інтеграції» базовим принципом стратегічного курсу [4, с. 44].

Проведені узагальнення, на думку Базилюк Я. Б., дозволяють визначити конкурентоспроможність національної економіки як економічну категорію, що характеризує стан суспільних відносин у державі щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін світової кон'юнктури та внутрішнього попиту на основі розкриття національних конкурентних переваг та досягнення кращих, ніж у конкурентів, соціально-економічних параметрів [1, с. 6].

На наш погляд, конкурентоспроможність є здатністю країни відповідати вимогам конкурентного ринку, запитам покупців в порівнянні з іншими країнами. Вона визначається якістю, технічним рівнем, споживчими властивостями, цінами. Конкурентоспроможність є найважливішим критерієм доцільності виходу на ринок. На неї істотно впливають мода, продажний і післяпродажний сервіс, реклама, імідж виробника, ситуація на ринку, коливання попиту і ін.

Вивчені джерела літератури за темою дослідження укріпили авторську думку про те, що основними перешкодами формування конкурентоспроможності економіки України є: недостатній розвиток інфраструктури; неефективний державний апарат; нестабільність уряду

(переворот); відсутність рішення соціально-демографічних проблем; корупція; недостатньо підготовлена робоча сила; низький рівень інвестиційного машинобудування; диспропорція між соціальною та інвестиційною політикою на користь останньої; відсутність законодавства, що обмежує вияви монопольної поведінки резидентів і нерезидентів; стримування внутрішнього попиту; непропорційне зростання доходів населення порівняно з продуктивністю праці; залежність від імпорту, в першу чергу від паливно-енергетичних ресурсів; нераціональна експортно-імпортна структура, внутрішня структура виробництва; проблеми з кредитними ресурсами через надзвичайно високі відсоткові ставки; інфляція та валютне регулювання; нестимульовальна податкова і амортизаційна політика.

Проблемою низької конкурентоспроможності нашої економіки є її диференціація. Диверсифікація відбувається у напрямі тих товарів, які висувають схожі вимоги до ресурсів, обладнання, людського капіталу і використовуваного інституційного середовища. Важливе місце в диверсифікації відіграють дві агломераційні групи: природні ресурси і сільськогосподарські товари. Слід зазначити, що за проведеними дослідженнями українська економіка є більш диверсифікованою ніж, наприклад, економіка Китаю, Польщі, Росії. [5] Тут завдання державних інститутів зводиться до того, щоб максимально ефективно та оперативно використовувати таку перевагу в умовах глобалізації. Враховуючи, що попит на продукцію сільськогосподарства зростає стрімкими темпами, Україні потрібно якомога швидше виявляти власну конкурентоспроможність на світовому ринку своїм агропромисловим комплексом.

Також ми вважаємо що підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників повинне стати найважливішим пріоритетом промислової політики України, яка повинна знайти всебічну активну підтримку Верховної Ради і Уряду і вплинути на формування сприятливого нормативно-правового поля конкуренції. Ця досить об'ємна і копітка робота, яка вимагає постійного моніторингу конкурентного середовища з урахуванням особливостей національної економіки і світового ринку, умов виробництва і чинників, які можуть сприяти ефективній конкуренції.

Відсутність чіткої програми структурної перебудови національної економіки і, особливо, її матеріального сектора залишається сьогодні чинником, який постійно провокує кризові явища. Зокрема, не вирішивши стратегічно важливої проблеми зменшення зовнішньої енергетичної залежності країни, ми продовжуємо розпилувати мізерні ресурси на підтримку і збереження енергоємних виробництв. Або, практично не маючи обґрунтування оптимальних для країни об'ємів і структури енергоспоживання, ми починаємо вкладати засоби в проекти будівництва терміналів, транспортних магістралей і відповідної інфраструктури. До відома, переважно інфраструктурна, а не технологічно-інноваційна орієнтація економіки є у край небезпечною і з погляду перспектив глобалізації. Стратегічною помилкою є також небажання України забезпечити реальний пріоритет галузей і виробництв агропромислового комплексу.

Найбільш значущим завданням на сьогоднішній день є вивірена в часі і в галузевих пріоритетах точкова підтримка технологічних і експортоорієнтованих виробництв, тобто формуванні ідеології промислової політики, яка була б адекватна умовам ринку, вимогам незалежності держави і її ефективної інтеграції в світову економічну систему. Тому ми вважаємо що практичною основою її розробки і реалізації, повинні стати рішення таких найбільш значущих задач: обґрунтування пріоритетних галузей, виробництв і видів продукції, які мають в короткостроковому і середньостроковому періоді конкурентні переваги на світовому ринку; науково-практичне і інституційне забезпечення заходів щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, виходячи з національних умов і особливостей світового ринку; визначення шляхів і заходів державного сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного виробництва за рахунок цільової підтримки пріоритетних галузей і виробництв; оцінка ступеня конкурентоспроможності національної економіки з визначенням чинників і умов, які сприяють збільшенню експортного потенціалу держави; об'єднання зусиль держави в здійсненні інноваційної політики і соціально-економічного розвитку для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва.

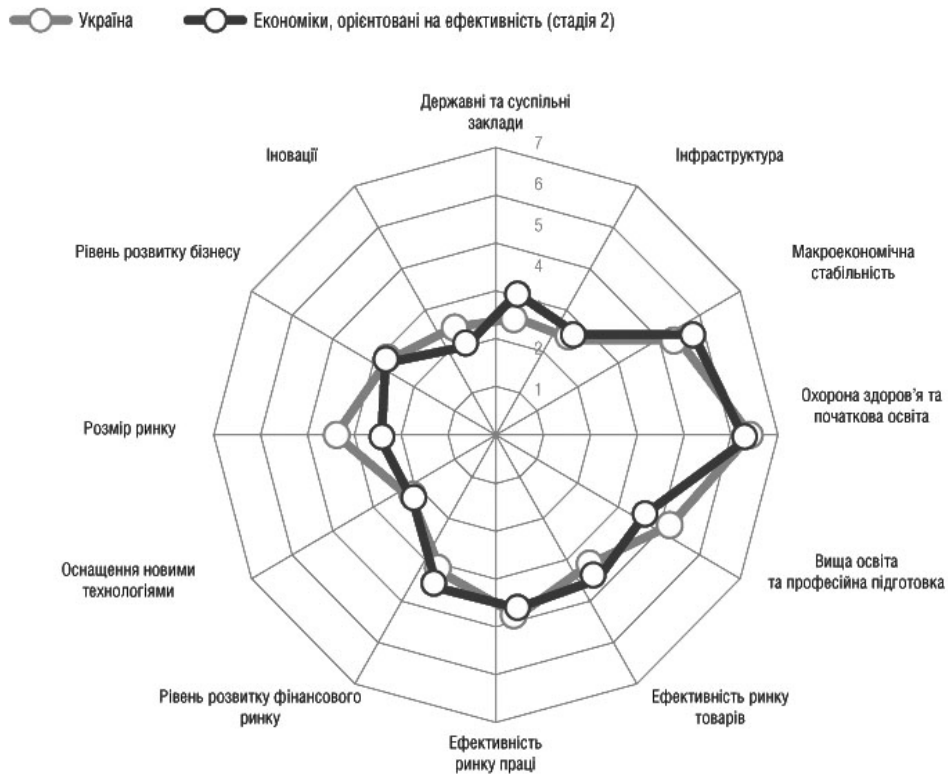

Рис. 1. Показники України в порівнянні з іншими країнами, орієнтованими на ефективність. 2008-2009 рр., [6].

У світовому рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2008-2009 рр. Україна займає 72-е місце із загальним балом 4,09. Країна продовжує значно відставати від розвинених країн ЄС-15, середня оцінка конкурентоспроможності яких дорівнює 5,06 бала і відповідає 16-му місцю

в рейтингу ІГК. Україна має помітні конкурентні переваги з таких складових, як «розмір ринку» і «рівень освіти населення». У той же час помітне відставання за такими важливими компонентами, як «ефективність ринку товарів» та «розвиненість фінансового сектору», [6].

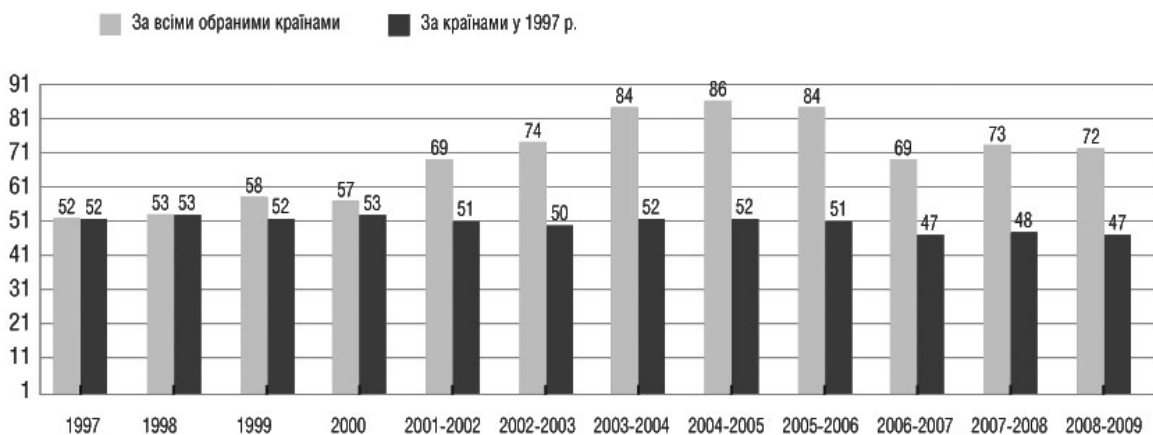

Рис. 2. Динаміка рейтингу конкурентоспроможності України, 1997-2009 рр., [6].

Висновки

Вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності економіки України і перетворення її у країну високого рівня життя можливе тільки за умови побудови ефективного механізму забезпечення економічної безпеки.

Ми вважаємо, що в першу чергу в Україні необхідно узгодити і зусилля, що активізують процеси відродження конкурентоспроможності економіки України:

- посилення інвестиційної спрямованості Державного бюджету;
- відновлення фінансової стабільності;
- активізація заходів амортизаційної політики для інвестицій;
- введення стимульованої податкової системи;
- розвиток інновацій та впровадження НТП;
- введення реальних економічних важелів стимулювання зростання економіки;
- введення контролю за монопольною поведінкою участі в ринку;
- відновлення процесу зменшення кредитних ставок;
- стимулювання економії енерго- та ресурсовитрат;
- вдосконалення нормативно-правової бази розвитку конкурентного середовища, недопущення проявів монополізму на внутрішньому ринку і створення однакових умов для конкуруючих суб'єктів;

- постійний розвиток і вдосконалення інфраструктури – транспорту, телекомунікацій, зв'язку, освіти, охорони здоров'я і науки;
- посилення макроекономічної стабільності;
- підвищення ефективності товарних ринків;
- нейтралізації ризиків стагфляції;
- підвищення продуктивності праці.

Подальші дослідження будуть направлені на пошук шляхів підвищення конкурентоспроможності країни на базі побудови економіко-математичних і теоретичних моделей.

Література

1. Базилюк Я. Б. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення. - К.: НІСД, 2002. – С. 6.
2. Брикова І. В. Теоретичні основи міжнародної конкурентоспроможності регіону // Економіка та підприємство. – 2005. – № 15. – С. 27.
3. Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики. Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції 27-28 листопада 2008 р. –Х.: ФОП Александрова К. М.; ВД «ІНЖЕК», 2008. – 248 с.
4. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. досліджень, Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтеграції України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – С. 44.
5. Ricardo Hausmann and Bailey Klinger “The Structure of the Product Space and the Evolution of Comparative Advantage”, April 2007, Harvard University.

Слободчикова Юлія Вікторівна – аспірантка Класичного приватного університету. Наукові інтереси: конкурентоспроможність економіки.

Слободчикова Юлія Вікторівна – аспірантка Классического приватного университета. Научные интересы: конкурентоспособность экономики.

Slobodchykova Yuliya Victorivna – post-graduate of Classic Privat University. Scientific field: economy competitiveness.